

**GIORGIA A MAGASBAN,
EMMA A MÉLYBEN –
AZ OLASZORSZÁGI PÁRTOK
VÁLASZTÁSI SZEREPLÉSE ÉS
BEVÁNDORLÁSPOLITIKÁJA**

Migrációkutató Intézet

**Gyorselemzések
Vargha Márk**

Gyorselemzések 2022/16

**GIORGIA A MAGASBAN, EMMA A MÉLYBEN –
AZ OLASZORSZÁGI PÁRTOK VÁLASZTÁSI
SZEREPLÉSE ÉS BEVÁNDORLÁSPOLITIKÁJA**

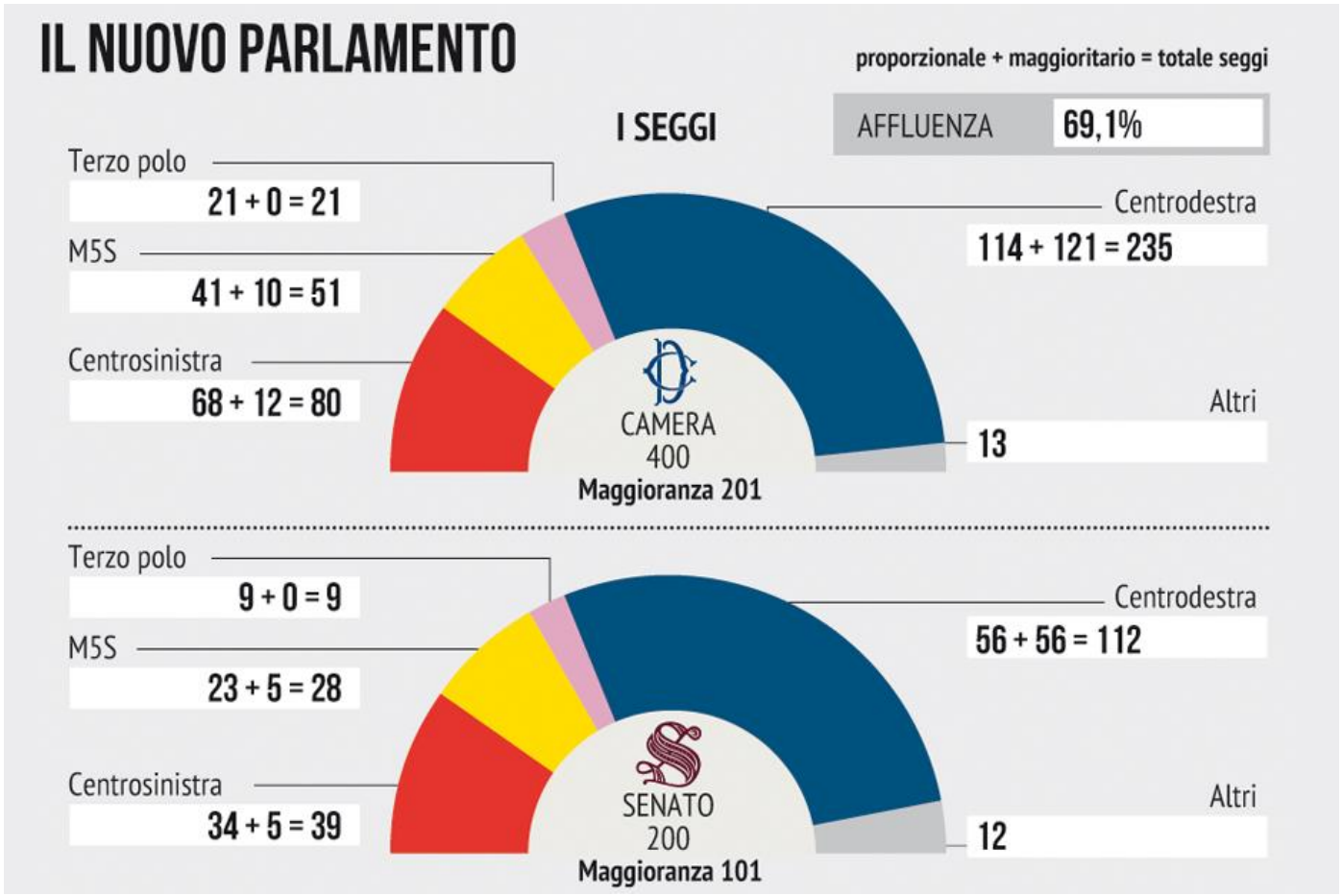
A Mario Draghi vezette nemzeti egységkormány megbuktatása után 2022. szeptember 25-én előrehozott parlamenti választásokat tartottak Olaszországban, melynek nyomán a törvényhozás alsó- és felsőházában egyaránt stabil többséget szerzett a jobbközép pártszövetség. A három nagyobb és több kisebb formációból álló Centrodestra az ország mindhárom nagy régiójában legyőzte a balközepet, a Centrosinistrát. Rajtuk kívül egy nagyobb, a négy évvel ezelőtti választáson győztes Öt Csillag Mozgalom nevű párt és egy kisebb, a Centrosinistránál liberálisabb baloldali formáció is bekerült a parlamentbe, Harmadik Pólus néven. A választás rendben, ám rekordalacsony részvétel mellett zajlott: a 8,1 millió választópolgár csupán 63,91%-a élt szavazati jogával. (A részvételi arány 1948 és 1982 között mindig 90% felett volt és csak a 2010-es években süllyedt 80% alá.) Elemzésünkben a győzteseken és veszteseken túl bemutatjuk a parlamentbe jutott pártok bevándorlással kapcsolatos elképzeléseit is.

A választási rendszer¹

Az olasz választási rendszer vegyes, vagyis egyéni jelölti („többségi”) és pártlistás („arányos”) eleme is van, ugyanakkor nincsenek kompenzációs listák a töredékszavazatoknak, a választóknak pedig egyetlen szavazata van. Választhatnak, hogy hova teszik az X-et: a) egyéni jelöltre, s ezzel automatikusan szavaznak a jelöltet támogató párt listájára vagy pártszövetség pártjainak valamennyi listájára vagy b) pártlistára, mellyel automatikusan szavazatot kap a párt egyéni jelöltje is, a kiválasztott párttal szövetségben induló többi párt listája viszont nem. Olaszország 28 választókerületre (*circoscrizione*) oszlik. A legtöbb kerület azonos egy közigazgatási régióval, kivéve Piemontot (két választókerület), Campaniát (két választókerület) és Lombardiát (négy választókerület). Ez a 28 egység oszlik tovább 49 arányos kerületre (*collegio plurinominale*), amelyekben a pártok listát állítanak. Ezek pedig további 147 képviselőházi és 74 szenátusi választókerületre oszlanak (*collegio uninominale*).

¹ PETRUS 2022.

Gyorselemzések 2022/16

Az új parlament összetétele. Felül a 400 tagú képviselőház, alul a 200 tagú szenátus. Az egyes pártoknál az első számjegy a listás, a második az egyéni mandátumok száma, ami kiadja az összes szerzett mandátumot. Kék: jobbközép, mályva: Harmadik Pólus, sárga: Öt Csillag Mozgalom, piros: balközép, szürke: többi párt.²

A Centrodestra eredménye³

2001-ben már együtt indult a hajdani, évtizedekig domináns kereszténydemokrata pártot (Democrazia Cristiana) a politikai jobboldal domináns pozíciójában váltó Hajrá, Olaszország! (Forza Italia, FI) Gianfranco Fini posztfasiszta Nemzeti Szövetségével (Alleanza Nazionale, AN) és Umberto Bossi Északi Ligájával (Lega Nord). Az akkori „nagy hármastól” mára egyedül a Forzát vezető Silvio Berlusconi maradt – büntetőügyei ellenére

² PINI 2022.

³ AGI 2022.

Gyorselemzések 2022/16

mindvégig – irányító szerepben, bár az Európai Néppárt tagjaként működő pártja 21 év alatt jelentősen összezsugorodott.

Fini elnöksége idején az AN egyre inkább középre húzódott, végül betagozódott Berlusconi Szabadságok Népe nevű ernyőpártjába és megszűnt. Mások mellett Giorgia Meloni sem fogadta el azonban ezt a helyzetet és ha lassan is, de társaival tudtak építeni az AN egykori bázisára: Olasz Testvérek (Fratelli d'Italia, FdI) néven alapított pártjuk a 2013-as választásokon 1,96%-ot, a 2018-as választásokon – a FI és az időközben a nevéből az „Északi”-t elhagyó Liga kistestvéreként – már 4,35%-ot szerzett. Az FdI négy év alatt – különösen, mivel egyedüliként az olasz pártok közül kimaradt Mario Draghi nemzeti egységkormányából – meghatszorozta támogatottságát, idén ugyanis 26%-kal⁴ átvette a jobboldali tömb vezetését, mely egyben Meloni kormányfőségét is jelenti.

A győztes oldalon áll, mégis a választás egyik nagy vesztese Matteo Salvini Ligája. Négy és fél évvel ezelőtt szoros másodikként végzett a pártok versenyében, 17,35%-ot érve el, majd hosszas tárgyalás után koalíciót kötött a győztes Öt Csillag Mozgalommal, mellyel később szakított. Eredménye szinte megfeleződött: most 8,77%-ig sikerült jutnia. Választóinak nagy része vélhetően nem díjazta a kormányzati szerepvállalást, melyet Salvini az európai uniós helyreállítási alap Olaszországra jutó forrásainak elköltésébe való beleszólási lehetőséggel indokolt.

Silvio Berlusconi FI-je sokat rontott 2018-as 14%-os eredményén, azonban 8,11%-ával a jobbközép szövetség nélkülözhetetlen része maradt, képviselői és szenátorai nélkül nem lehetséges ugyanis a kormányalakítás. A FI szavazótáborát szintén Draghi támogatása csappanthatta meg. Fontos megjegyezni, hogy valószínűleg a FI-től szípkázott el szavazatokat a Giovanni Toti liguriai régióelnök és Maurizio Brugnaro velencei polgármester nevével fémjelzett, négy törpepártból álló centrista-jobboldali Mi, Mérsékelték (Noi, Moderati) nevű szövetség is. Ez mandátumhoz ugyan nem jutott – 0,91%-os eredménye messze alatta maradt a listás mandátumszerzéshez szükséges 3%-os küszöbnek –, de a Centrodestra lojális részeként járult hozzá annak sikeréhez.

A Centrodestra pártjai a bevándorlásról⁵

1. Az Olasz Testvérek visszatér egy olyan narratívához, amely már régóta jelen van az olasz politikában. Az FdI programjában a bevándorlás és a biztonság kéz a kézben jár. Meloni a kampányban az észak-afrikai országokkal

⁴ Az elemzésben az egyszerűség érdekében a képviselőházi eredményeket tüntetjük csak fel. A szenátusi eredmények csak igen kismértékben térnek el a képviselőháziaktól. Az eredmények a Belügyminisztérium honlapjáról: <https://elezioni.interno.gov.it/camera/scrutini/20220925/scrutini>. Magyarázattal ellátva itt: CIPOLLA – IMPARATO – ANDREOLI 2022.

⁵ Tartalmi idézet, CARRER 2022.

Gyorselemzések 2022/16

kötött megállapodások fenntartásáról és az országba érkező migránsok igazságos elosztásáról beszélt. A párt ugyanakkor homályosan fogalmaz más kérdésekben, mint például a partraszállások blokkolása az embercsempészet megállítására érdekében, az illegális bevándorlást elősegítőnek tekintett nem kormányzati szervezetek (NGO-k) ellenzése, valamint a külföldről Olaszországba visszatérni szándékozó olaszok ösztönzése. Szintén elnagyoltnak tűnik „a legális bevándorlók társadalmi és munkaerő-piaci integrációja” megfogalmazás, gyakorlati lépések felsorolása nélkül.

2. A Ligának, amióta szeparatistából nacionalista párttá alakult, vesszőparipája a terrorizmus és az illegális bevándorlás elleni küzdelem. Elutasítja a migráció strukturális jellegét, ezzel szemben a migrációt vészhelyzetnek tekinti. Következésképpen, ellentétben a baloldali pártokkal, amelyek annak eltörlését követelik, Salviniék a Bossi-Fini-törvény – nem túl konkrét – megerősítését támogatják. (Ebben a jogszabályban, mely Berlusconi két hajdani szövetséges pártelnök-miniszteréről kapta a nevét, vannak lefektetve a bevándorlással kapcsolatos legalapvetőbb szabályok.) Az új biztonsági rendeletek lennének az illegális bevándorlás elleni küzdelem, valamint a köz- és városi biztonság védelmének szabályozási eszközei. Ahogy azt a párt különösen az elmúlt hónapokban kialakított álláspontja előrevetítette, a választási program is egyértelműen ellenzi a *ius soli*⁶ vagy a *ius scholae*⁷ elvének alkalmazását az állampolgársági ügyek elbírálásakor.

Ami a külföldi államokkal kötött megállapodásokat illeti, a ligások célja a Líbiával és az úgynevezett „líbiai parti őrsgéggel” aláírt egyetértési megállapodás megerősítése, amelynek a migránsok elleni súlyos emberi jogi jogsértéseiről az újságok és a külső megfigyelők világszerte beszámolnak. A járőrözést és hotspotok létrehozását közvetlenül Mohammed al-Menfi Líbiájában és a szomszédos Tunézia államban is tervezik, valamint ösztönzik a menedékkérelmek benyújtását a kérelmező hazájában vagy az olasz külképviseleteken. A párt jobb együttműködést remél Recep Tayyip Erdoğan elnök Törökországával is, amely számos, az EU-ba irányuló migrációs áramlás fontos állomása.

⁶ A területiség elve, melynek értelmében a megszületett gyermek függetlenül a felmenői állampolgárságtól, a születési hely szerinti állam állampolgárságát szerzi meg.

⁷ Giuseppe Brescia, az M5S európai parlamenti képviselője által nyáron beterjesztett törvényjavaslat előírná, hogy azok, akik 12 éves koruk előtt érkeztek Olaszországba, jogszerűen és megszakítás nélkül tartózkodtak ott, és legalább öt évet jártak iskolába, 18 éves koruk előtt kérvényezhetik az olasz állampolgárságot. A kérelmet a két szülő közül csak az egyik szülő vagy a szülői felügyeletet gyakorló személy is előterjesztheti.

Gyorselemzések 2022/16

A SPRAR, azaz a menedékkérők és menekültek védelmi rendszerének⁸ újbóli bevezetése mellett (míg a többi politikai erő a befogadási és integrációs rendszer kiterjesztését szorgalmazza) Salvini felmelegíti azt a javaslatot is, hogy 25 euróra csökkenjen egyes migránsok napidíja, valamint, hogy új magatartási kódexet vezessenek be a tengeri mentési műveletekben részt vevő nem kormányzati szervezetek számára, egyértelmű adminisztratív és büntetőjogi következményekkel. A baloldali állásponttal ellentétben a párt minden régióban hazatérés előtti tartózkodási központokat, azaz CPR-eket javasol, amelyekben az Olaszországból való kitoloncolásra váró migránsoknak 180 napig (a jelenleginél kétszer hosszabb ideig) kellene tartózkodniuk. A bevándorlók „második generációjának” oktatását és képzését illetően a Liga különféle, nem részletezett programokat javasol.

A program az úgynevezett biztonságos országok listájának felülvizsgálatát szorgalmazza: a Salvini 2019-es rendelete után elfogadott listán jelenleg Albánia, Bosznia-Hercegovina, Szenegál, Szerbia, Montenegró, Tunézia, Ukrajna, Ghána, Koszovó, Észak-Macedónia, a Zöld-foki-szigetek és Marokkó szerepelnek.

3. A Hajrá, Olaszország! programjában a bevándorlás kérdésében a legkonkrétabb pont az „európai Marshall-terv Afrikának”, fenntartva ezzel a már meglévő együttműködési megállapodásokat az észak-afrikai államokkal. Berlusconiék ragaszkodnak a migránsok európai országokban történő kötelező újraelosztásához, ami egyben a hazatelepítések közös irányítását is jelenti.

A Centrosinistra eredménye⁹

A balközép szövetség számára az eredmény drámai. A hajdani Olasz Kommunista Párt utódpartja, a Demokrata Párt (Partito Democratico, PD), mely Giuseppe Conte második kormányában vett részt az Öt Csillag Mozgalom oldalán, majd kisebb szövetségeseivel azonnal felsorakozott Draghi mögött, gyakorlatilag megismételte 2018-as rossz eredményét: 19,07%-ot ért el.

Szokásos, kevéssel a mandátumokat érő küszöb feletti eredményét hozta a radikális baloldal, amely hagyományosan a PD-től balra eső szavazatokat gyűjti be és minden parlamenti választáson más néven indul. Ezúttal Zöldek Szövetsége – Olasz Baloldal (Alleanza Verdi – Sinistra Italiana, AV – SI) néven ért el 3,63%-ot.

⁸ A menedékkérők és menekültek védelmi rendszerét (SPRAR) olyan helyi hatóságok hálózata alkotja, amelyek a rendelkezésre álló források keretein belül hozzáférnek a Nemzeti Menekültügyi Politikai és Szolgáltatási Alaphoz az integrált befogadási projektek megvalósításához. Területi szinten a helyi hatóságok a civil szektor támogatásával olyan integrált befogadást biztosítanak, amelyek túlmutatnak a pusztán szállás és ellátás biztosításán, és a társadalmi-gazdasági integráció egyéni útjainak kialakításán keresztül kiegészítő módon tájékoztatási, kísérési, segítségnyújtási és orientációs jellegűek is.

⁹ AGI 2022.

Gyorselemzések 2022/16

Hajszállal a küszöb alatt maradt a Több Európát (+Europa) nevű liberális, az európai egyesült államok megteremtését zászlajára tűző párt, 2,83%-os eredménnyel. Vezetője, Emma Bonino 1976 óta volt törvényhozó, később külügyminiszter, európai parlamenti képviselő és európai biztos. Az olasz politika egyik nagyszónya egyéni szenátori körzetében is veszített 33:32%-ra Rómában a jobbközép ellenjelölttel szemben. (Ugyanebben a körzetben indult Carlo Calenda, a Harmadik Pólus egyik vezére is, aki 13%-ot ért el.)

Az Öt Csillag Mozgalom szakadárjainak – vagyis azoknak, akik nem értettek egyet azzal, hogy pártjuk hozzájárult Draghi bukásához – formációja betagozódott a balközép szövetségbe, ám értékelhető eredményt a választáson nem tudott felmutatni. Mindössze egyetlen egyéni képviselői mandátumot tudtak szerezni egy milánói körzetben.

A Centrosinistra pártjai a bevándorlásról¹⁰

A Demokrata Párt a bevándorlók befogadásáról és munkaerő-piaci integrációjáról beszél, és egy, a migrációs politikákat koordináló ügynökség létrehozását javasolja, amely a bevándorlók társadalmi és munkaerő-piaci integrációját irányítaná.

A PD a többi balközép párttal együtt a Bossi-Fini-törvényt eltörlését is követeli. Új bevándorlási törvény elfogadását javasolja, amelynek célja, hogy munkaügyi okokból be lehessen lépni Olaszországba. További magyarázatot ehhez nem fűz, így azt sem teszi világossá, hogy a civil szektornak hogyan kellene támogatnia a kormányt a migrációs áramlások kezelésében. A SPRAR-t szorgalmazó Ligával ellentétben a PD a jelenleg is működtetett befogadási és integrációs rendszer (SAI) megerősítését támogatja.

A Zöldek Szövetsége – Olasz Baloldal is eltörlőné a Bossi-Fini törvényt. Ezt azonban a migráció európai szintű kezelésével váltana fel, és amit a bevándorlásról szóló olyan diskurzus támogatna, amely a statisztikai adatokat vizsgálja, és nem populista narratívákból táplálkozik. Ahogyan azt már más balközép pártok is megfogalmazták, a program az Olaszország és Líbia közötti megállapodások felülvizsgálatát és az úgynevezett „líbiai parti őrség” finanszírozásának megszüntetését követeli. A radikális baloldaliak a CPR-ek bezárásán és a bevándorlók számára az anyakönyvezés és a tartózkodási hely fenntartása terén nyújtott könnyítéseken túlmenően szeretne állampolgárságról szóló, a ius soli-t és a ius scholae-t is tartalmazó törvényt alkotni, valamint kiterjesztené a menedékjogot az úgynevezett klímamenekültekre.

¹⁰ Tartalmi idézet, CARRER 2022.

Gyorselemzések 2022/16

Öt Csillag Mozgalom¹¹

A 2018-as választás nyertese, az *anti-establishment* és bázisdemokratikus Movimento 5 Stelle (M5S) előbb a Ligával, majd a PD-vel lépett koalícióra, mindkét kormányban Giuseppe Conte jogászprofesszor töltötte be a miniszterelnöki posztot. Miután a második Conte-kabinet is válságba került, a mozgalom – melynek elnökségét immár maga Conte tölti be – belépett Draghi válságkezelő egységkormányába, majd 2022 nyarán a Ligával és a FI-vel együtt megbuktatta azt. Az M5S 15,43%-os eredményével az olasz politikai élet harmadik legnagyobb ereje. Szavazóinak 56%-a a déli országrészből került ki, ott három kivétellel minden megyében nyert listán.

Az Öt Csillag Mozgalom a bevándorlásról¹²

Az ötcsillagosok programja nagyon tömören fogalmaz a bevándorlásról. A migrációs áramlások, valamint a keresési és mentési műveletek kezelésére szolgáló európai mechanizmus elfogadásának támogatásán túl a bevándorlók EU-tagállamok közti jobb elosztására összpontosít, valamint az állampolgárság megszerzésének alapjául szolgáló *ius schoale*-t egy vagy több tanulmányi ciklus Olaszországban történő elvégzéséhez köti. Conte pártja tehát az állampolgárságnak az iskolai érdemeken alapuló koncepcióját vallja.

Harmadik Pólus¹³

Kétszámjegyű eredményre számított, végül azonban csak 7,79%-ot ért el a liberális-baloldali szövetség, mely Carlo Calenda európai parlamenti képviselő, volt gazdaságfejlesztési miniszter Akció nevű és Matteo Renzi szenátor, volt miniszterelnök Élő Olaszország nevű pártjaiból áll. A szövetség legfőbb célkitűzése az volt, hogy megfelelő eredményt elérve újra hozzásegítse Draghit a miniszterelnöki pozícióhoz, vagyis a fő mondanivalójuk a „komolyság”, az ígéretések helyett a megkezdett reformok folytatásának támogatása volt. Elutasították a PD-vel való szövetségkötést, különösen annak a járványkezeléssel kapcsolatos álláspontja és az AV – SI-vel való koalíciója miatt, mivel a radikális bal egyes elképzelései nem egyeztethetők össze Calendáék és Renziék szabadságfelfogásával. A Harmadik Pólus Berlusconi pártjával verseng a centrumszavazatokért. A választáson a nagyvárosokban és a hagyományosan baloldali, közép-itáliai megyékben sikerült megelőznie a FI-t.

¹¹ AGI 2022.

¹² Tartalmi idézet, CARRER 2022.

¹³ AGI 2022.

Gyorselemzések 2022/16

A Harmadik Pólus a bevándorlásról¹⁴

A Calenda-Renzi páros a Ligához hasonlóan együttműködési megállapodást javasol az Olaszországba érkező migránsok származási és tranzitországaival a rendszeres migrációs áramlás elősegítése érdekében, a munkaerőpiac igényei szerint. Ragaszkodnak a humanitárius menekültek és a gazdasági migránsok megkülönböztetéséhez: az utóbbiak esetében a program a szponzor személyének újbóli bevezetését javasolja, azzal a funkcióval, hogy kíséresse a migránsokat az országban történő beilleszkedési folyamatban.

Az általános ius scholae elvének alkalmazása helyett azoknak adna állampolgárságot, akik öt évig végeztek valamilyen képzést Olaszországban, valamint azoknak a külföldi diákoknak, akik ott végezték el az egyetemet. Calenda és Renzi pártjai egy közös európai menekültügyi rendszerről is beszélnek, amelynek célja a dublini rendelet meghaladása. A pártok egy migrációs minisztérium létrehozását is támogatják, amely egyesítheti magában a jelenleg több minisztérium által párhuzamosan végzett részfeladatokat.

Összegzés

A választási eredményből a migrációkritikus jobboldalnak adott világos felhatalmazás következik. A várhatóan november elején megalakuló Meloni-kormány nem nélkülözheti a három párt közötti kompromisszumos javaslatok kidolgozását: a migráció elleni fellépés a Liga slágertémája, mely a területért felelős belügyminiszteri tárcát máris magának követeli, ugyanakkor az Olasz Testvérek programjának is hangsúlyos eleme volt. A szigorú lépések megtételének külső és belső korlátai egyaránt vannak. Kívülről az Európai Bizottság és a jogvédő szervezetek intézhetnek politikai és jogi támadást a kormány ellen, belülről az Európai Néppárt tagja, a Hajrá Olaszország! vonakodhat egyes, a pártcsalád vezetésében vagy többi tagpártjában ellenérzést kiváltó intézkedéseket megszavazni. Giorgia Meloninak tehát úgy kell ígéreteit betartania, hogy közben figyel arra is, ne sérüljön a piacoknak kitett, gazdasági reformokra szoruló, két évtizedes termelékenységi válsággal és 150% körüli államadósággal küzdő ország pozíciója. A feladat korántsem ígérkezik egyszerűnek, ám megoldásának első lépése a legmegfelelőbb miniszterek és államtitkárok kiválasztása, akik egységben, bajtársiasan, egymást és a miniszterelnököt nem elárulva képesek a kritikákkal szemben képviselni a jobbközép ügyét – azaz máshogy, mint ahogyan azt az elmúlt néhány évben a különféle színezetű és rövid életű olasz kormányoktól azt megszokhattuk.

¹⁴ Tartalmi idézet, CARRER 2022.

Gyorselemzések 2022/16

Felhasznált irodalom

AGI (2022): *Chi ha vinto le elezioni, come e perché: un'analisi finale.* AGI, 2022.10.01. Forrás: <https://linkshortner.net/ySPDh> Letöltve: 2022.10.02.

CIPOLLA, ALESSANDRO – IMPARATO, ROSARIA – ANDREOLI, GIACOMO (2022): *Elezioni politiche 2022, i risultati ufficiali: ampia maggioranza per il centrodestra.* Money.it, 2022.09.27. Forrás: <https://linkshortner.net/COOMa> Letöltve: 2022.10.02.

PETRUS SZABOLCS (2022): *Itália választ, Európa izgul.* Jogászvilág, 2022.09.22. Forrás: <https://linkshortner.net/xfmAk> Letöltve: 2022.10.02.

PINI, NICOLA (2022): *Elezioni. Ecco come sarà il Parlamento: i seggi, le coalizioni. La lista degli eletti.* Avvenire, 2022.09.27. Forrás: <https://linkshortner.net/twVUe> Letöltve: 2022.10.

CARRER, LAURA (2022): *Quali sono le proposte dei partiti sull'immigrazione.* Wired, 2022.09.03. Forrás: <https://linkshortner.net/JphEK> Letöltve: 2022.10.02.

Gyorselemzések 2022/16

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155.

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

© Vargha Márk, 2022

© Migrációkutató Intézet, 2022

Sorszám: 2022/16